

Midőn a budai hegység másodkorú képződményei körében végzett kutatásaimról szóló ezen előzetes jelentést befejezem, legkedvesebb kötelességemet teljesítem, midőn BÖCKH JÁNOS min. tanácsos, dr. SCHAFARZIK FERENCZ műegyetemi tanár, dr. KRENNER J. SÁNDOR udvari tanácsos, dr. KOCH ANTAL és dr. LÖRENTHEY IMRE egyetemi tanár uraknak ez úton is hálás köszönetet mondok szives támogatásukért.

BIELZ-FÉLE CONCHYLIAGYÜJTEMÉNY.

HORUSITZKY HENRIKTŐL.

A m. kir. földtani intézet fennállása óta nemcsak a különböző rétegekben található kihalt állatfajok gyűjtésével foglalkozott, hanem a recensekre is mindig tekintettel volt és pedig leginkább azért, hogy a fossilokat a jelenlegi élőkkal összehasonlítani lehessen.

A 80-as évek elején az intézetnek tudomására jutván, hogy *Nagy-szebenben*, az akkori időben már igen jól ismert BIELZ E. ALBERT kir. tanácsos, híres malakozoologus gyűjteménye eladó, az ügy BÖCKH JÁNOS miniszteri tanácsos, intézeti igazgató úr figyelmét magára vonván, sikerült a természettudományok mecénását, dr. SEMSEY ANDOR, főrendiházi tagot 1886-ban megnyerni, hogy a felette becses gyűjteményt a m. kir. földtani intézet számára 600 forintért * megvegye.

A gyűjtemény a legnagyobb gonddal becsomagolva ugyanabban az évben meg is érkezett, de — sajnos — az akkori igen szűk helyiségek miatt, azt kipakolni nem lehetett.

1900. évben, midőn az intézetünk saját házába, a stefánia-úti új palotába átköltözött s ott némileg rendbe jöttünk, engem bizott meg az igazgató úr azzal, hogy a régóta becsomagolt kincset kipakoljam és összeállítsam, a mi LIFFA AURÉL, TIMKÓ IMRE és LÁSZLÓ GÁBOR dr. collegáim szíves segítségével sikerült is.

A BIELZ-féle gyűjtemény egyik része nagyobb szabású, általános rendszer szerint összefoglalva tengeri, édesvizi és szárazföldi jelenkori molluskákból áll (35 fiókban), másik része pedig tisztán csak hazánk erdélyi részének édesvizi és szárazföldi molluskáit tartalmazza (9 fiókban).

BIELZ ALBERT leginkább CHENUNEK «Manuel de Conchyliologie et de Paléontologie Conchyliologique» című munkája alapján állította össze gyűjteményét s hozzá «Verzeichniß der Mollusken- und Conchilien-Sammlung» czímmel katalogust is készített. Ennek sorrendje szerint intézetünkben a következő osztályok és családok vannak képviselve:

* A m. kir. Földtani Intézet Évi jelentése 1886-ról, 24. oldal.

- I. *Cephalopoda* : octopoda, decapoda ; nautilida.
 II. *Pteropoda* : hyalea.
 III. *Heteropoda* : janthinidae.
 IV. *Gasteropoda* : conidae, pleurotomidae, cancellariidae, terebridae, pyramidellidae, eulimidae, ringiculidae, olividae, harpidae, volutidæ, mitridae, columbellidae, purpuridae, coralliophilidae, cyclopsidae, buccinidae, fusidae, fasciolaridae, turbinellidae, muricidae, tritonidae, cassididae, dolidae, naticidae, velutidinae, solaridae, scalaridae ; cypracidae, pedicularidae, strombidae, aporrhaidae, cerithidae, melaniidae, planaridae, littorinidae, rissoidæ, paludinidae, ampullaridae, valvatidae, turritellidae, caecidae, vermetidae, xenophoridae, calyptraidae, pileopsidae, scutellidae, gadiinidae, neritopsidae ;
 neritidae, trochidae, haliotidae, fissurellidae ;
 dentalidae ;
 patellidae, chitonidae ;
 limacidae, helicidae, auriculacidae, limnæacidae, ancyleae, siphonaridae, cyclostomidae, helicinacidae ;
 tornatellidae, cyclichnidae, bullidae, ballæidae, aplyssiidae.
 V. *Conchifera* : pholadidae, gastrochæmidae, solenidae, siliquidae, glycymeridae, myidae, corbulidae, anatinidae, lutrariidae, mactridae, scrobicularidae, tellinidae, donacidae, veneridae, tapesidae, petricolidae, cyrenidae ;
 cardiidae, isocardiidae, tridacnidae, chamidae, lucinidae, unguinidae, laseidae, solemyadae, crassatellidae, carditidae, unionidae, iridinidae, ledidae, nuculidae, pectunculidae, arcidae, tichogonidae, mytilidae, pinnidae ;
 aviculidae, pectinidae, limidae, spondylidae, ostræidae, placunidae, anomyadae.
 VI. *Brachyopoda* : lingulidae ;
 rhynchonellidae, terebratulidae, thecididae.
 VII. *Cirripedia* : balanidae, coronulidae ;
 pollicipedidae, anatiferae.

Ez összeállítás szerint az általános conchiliagyűjtemény 124 családdal van képviselve, melyen belül ismét több nem és faj foglaltatik, még pedig :

Cephalopoda osztályban	3 család	4 nem	4 faj
Pteropoda	1	2	2
Heteropoda	1	1	1
Gasteropoda	68	249	2048
Conchifera	43	105	462
Brachyopoda	4	7	8
Cirripedia	4	4	6
Osszesen	124 család	372 nem	2531 faj

BIELZ második gyűjteménye csak Magyarország erdélyi részének édes-vizi és szárazföldi csigáit és kagylóit tartalmazza a pontos lelőhelyek megjelölésével ; még pedig előfordul :

Gasteropoda osztályban	10 család	25 nem	145 faj
Conchifera	2	4	9

és több varietás.

A nemek a következők (a zárójelben levő számok a fajok számát mutatják):

Gasteropoda: arion (2), amalia (1), limax (3), daudebardia (1), vitrina (4), succinea (3), hyalina (12), helix (30), buliminus (8), cionella (1), acicula (1), pupa (9), clausilia (40), carychium (1), limnaea (6), physa (2), planorbis (12), amylus (2), acme (1), cyclostoma (1), valvata (1), lithoglyphus (1), paludina (1), bithynia (1), neritina (1).

Conchyfera: cyclas (2), pisidium (3), unio (több), anodonta (3).

IRODALOM.

(1.) PRINZ GYULA: *Az északkeleti Bakony idős jurakorú rétegeinek faunája.*

A m. kir. Földtani Intézet Évkönyve. XV. köt., p. 1—124; 38 tábla, 1 photogr., 30 szövegek közötti ábra. Budapest, 1904.

Az itt leírt ammonitek lelőhelye a veszprémmegyei Csernye mellett, a Tűzköves árok alsó végénél, közvetlenül a 278 m-es magassági pont alatt van, hol a rétegsorozat a következő:

alsó doggerkorú	}	sötétvörös mészkő,
		húsvörös "
liaskorú		sötétvörös agyagos mészkő.

Ezt a lelőhelyet HANTKEN M. és SEMSEY A. akuálták ki. A munkához mellékelt táblák közül 25-öt még HANTKEN készítettet el, a ki SCHLOENBACH halála után ezen — azóta megkétszereződött — anyag feldolgozásával foglalkozott. E gazdag lelőhelyről immár 117 faj és változat ismeretes (49 új), a melyek alapján a következő emeletek különböztethetők meg:

alsó dogger,
felső lias,
középső lias.

A bakonyi jura állatföldrajzi tekintetben a s. vigilioi lelőhelyhez áll legközelebb, tehát NEUMAYR mediterrán övéhez tartozik; azonban 5, eddig csak a közép-európai övből ismeretes faj arra mutat, hogy a bakonyi jura némely vonatkozásban közel áll a közép-európaihoz. A NEUMAYR-féle klimazónák egész határozottan csak a felső jurában állapíthatók meg először. Feltűnő az Alpések, a Földközi tenger partvidékei és Magyarország jurakori faunájának nagy hasonlósága.

A lias és dogger elhatárolását illetőleg szerző rámutat arra, hogy abban semmi esetre sem lehet VACEKET vagy LAPPARENTOT követni.

A phyllocerasok alakjára és fejlődésére áttérve, szerző a keresztmetszetek 3 típusát állapítja meg: 1. az oldalak laposak, majdnem egyközösek, a külső oldal megfelelően legömbölyödött; 2. a keresztmetszet szabályos kerületű; 3. gótívhez hasonlít. A phyllocerasok alakja involut; a köldöknek a fiatalabb fajoknál észlelhető megszükülése pedig a fejlődés bizonyos tervszerűségének felel meg. A diszítést illetőleg szerző megkülönböztet 1. egészen sima vagy csak a köldök körül barázdált; 2. a siphonig érő barázdákat mutató és 3. középtájt meggömbült vagy szalagalakú barázdákat viselő köbeleket. Ezek alapján a phylloceratinae alosaládot rendszerbe foglalja. Miután a kamrarajz levélgződése 2—5 között ingadoznak, a fajok meg-